

Baggerbeleid

Algemeen Bestuur van Wetterskip Fryslân

gelezen het voorstel van het dagelijks bestuur van Wetterskip Fryslân, zoals behandeld in de adviescommissie SKZ dd 2 februari 2021;

overwegende dat,

het gewenst is om een kader te hebben op basis waarvan het waterschap baggerwerkzaamheden uitvoert in zijn beheergebied.

Gelet op de Waterschapswet en het Reglement van Wetterskip Fryslân,

b e s l u i t :

vast te stellen Baggerbeleid

Werken aan gezonde watersystemen.

Inleiding

Volgend op de evaluatie van het baggerbeleid in de eerste helft van 2020 ligt in dit document de actualisatie van het baggerbeleid voor. Het baggerbeleid van Wetterskip Fryslân en de toepassing daarvan is aan een actualisatie toe, gezien de ervaringen en kennis die we hebben opgedaan in de eerste baggercyclus van 2007 tot 2015. De aanbevelingen uit de evaluatie en de bespreking met betrokkenen (ambtelijk en bestuurlijk) zijn verwerkt in onderstaand beleid.

Leeswijzer

De volgende onderwerpen zullen worden behandeld:

De scope van deze actualisatie, de doelen van het baggeren, de frequentie van toetsing, de bemonstering, de uitvoering van de baggerwerkzaamheden (incl. gedragscode, beschermingszone, toepassing slib, schadevergoedingsregeling, right to challenge), externe communicatie en tenslotte verantwoording (bijhouden gegevens en rapportage).

Scope

In dit beleidsstuk zijn de uitgangspunten aangegeven die Wetterskip Fryslân hanteert voor het baggeren van hoofdwaters in het landelijk gebied.

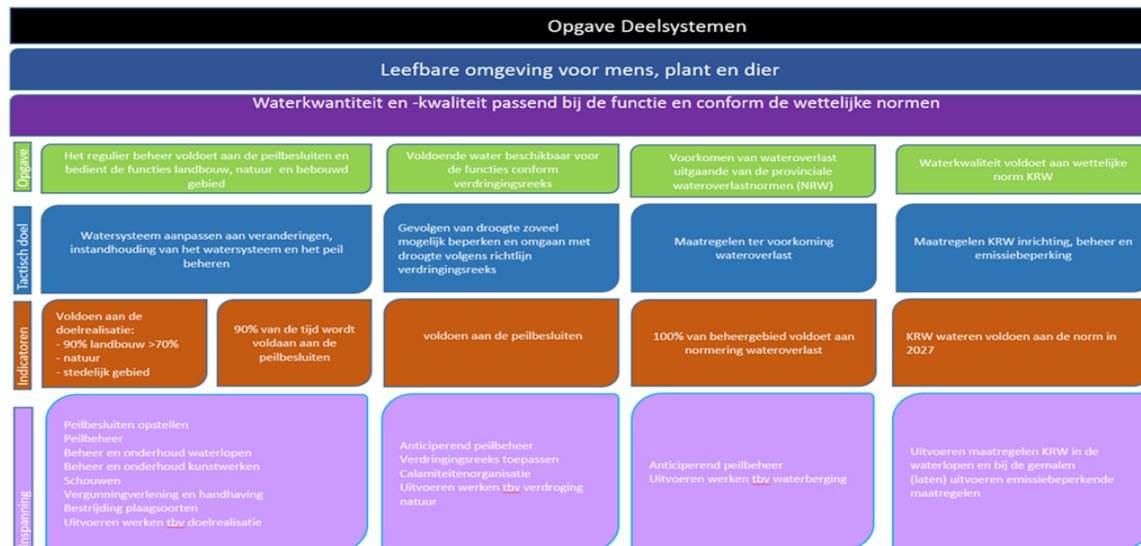
Deze uitgangspunten gelden niet voor:

- Hoofdwateryn, die nog onder de werking van de wet bodembeschermyng gesaneerd moeten worden. Hiervoor gelden de uitgangspunten en procedures van deze wet.
- Hoofdwateryn met verontreinigde waterbodems die vallen onder de Waterwet. Het beleid van Wetterskip Fryslân voor dit soort verontreinigingen moet nog verder worden uitgewerkt.
- Schouwwateren. Aanliggende eigenaren zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van het baggeren van schouwsloten. Wetterskip Fryslân kan ze hier op aanspreken.
- Hoofdwateryn in bebouwd gebied. Over deze wateren worden en zijn met de gemeenten afspraken gemaakt over de uitvoering van het baggeren.
- Overige wateren (alles wat geen schouw- en hoofdwateryn is). Wetterskip Fryslân houdt geen toezicht op de uitvoering van onderhoud. Wel geldt de keur en is het bijvoorbeeld verboden om zonder vergunning een overig wateryn te dempen.

Doelen baggeren

Baggeren is geen doel op zich. De waterschappen zijn, zoals vastgelegd in de Waterwet, verantwoordelijk voor het beheer van de regionale watersystemen. Baggeren is een belangrijk deel van de instandhoudingsopgave om daarmee te borgen dat afgesproken doelen met toegesneden watersysteembeheersmaatregelen worden bereikt. Ook voor een goede ecologische waterkwaliteit in de watergangen is baggeren noodzakelijk om verlanding tegen te gaan en nutriënten te verwijderen (zie doelenboom, figuur 1).

De Waterwet schrijft daarbij ook voor dat ieder waterschap moet beschikken over een ‘legger oppervlaktewater’ waarin (onder andere) het watersysteem is beschreven voor wat betreft vorm en ligging van waterlopen en de daarin gelegen kunstwerken. Met het baggeren wordt het profiel van de hoofdwateryn weer op het gewenste niveau gebracht zoals dat is vastgelegd in de legger van Wetterskip Fryslân. De profielen zijn afgestemd op de benodigde aan- en afvoercapaciteit én ecologische randvoorwaarden voortkomend uit onder andere de kaderrichtlijn wateryn en het gebruik als vaarweg. Door slibaanwas nemen de afmetingen van de hoofdwateryn af, waardoor niet meer aan het leggerprofiel wordt voldaan. De kwaliteit van het slib binnen het leggerprofiel wordt onderzocht. Door te baggeren kan ook de water(bodem)kwaliteit verbeterd worden.

Figuur 1: doelenboom deelsystemen

Frequentie Toetsing

De onderhoudstoestand (het profiel) van alle hoofdwateryn in het beheergebied wordt periodiek getoetst aan de legger. Uitgangspunt is dat in de legger naast de kwantiteitsnormen ook de ecologische normen zijn opgenomen. Dat is nu nog niet het geval. De nog te besluiten KRW-beheermaatregelen m.b.t. het onderhoudsbaggeren zullen worden geïntegreerd in deze baggercyclus om werk met werk te kunnen

maken en structurele vastlegging van gegevens te borgen (legger en monitoren). We onderscheiden vier typen wateren:

1. Voor de meeste hoofdwateren in de deelsystemen geldt dat deze 1 keer per 9 jaar worden getoetst aan de legger. Deze frequentie sluit het beste aan bij de gemiddelde snelheid van de baggeraanwas in deze hoofdwateren. Voor de hoofdwateren die 1 keer per 9 jaar worden getoetst is het beheergebied in 27 clusters opgedeeld. Elk jaar worden de hoofdwateren in drie van deze clusters getoetst (zie bijlage 2 "Overzicht baggerclusters"). Bij de toetsing vindt ook een analyse plaats van de effectiviteit van het baggeren in relatie tot grondsoort. Waterbodems met loopzand en veenondergrond, die gevoelig zijn voor snelle baggeraanwas worden beoordeeld op het belang van een goede aan- en afvoer van het peilgebied. Zonodig wordt de legger en/of het peilbesluit hierop aangepast.
2. Uitzondering op de onder 1 genoemde hoofdwateren zijn de zogenaamde veensloten tot maximaal 3,5 meter op de waterlijn en geschikt zijn voor baggeren met een waterpomp (zie bijlage 3 "Baggerpakket veensloten"). Dit zijn hoofdwateren in veengebieden waarvan het gehele profiel uit veen bestaat. Deze veensloten zijn weergegeven op bijgevoegde kaart. Deze veensloten worden op aanzegging door de rayonbeheerder/assetcoördinator getoetst aan de legger. In vergelijking met hoofdwateren in zand- en kleigebieden zullen veensloten waarschijnlijk iets vaker gebaggerd worden. Dit heeft te maken met de grondsoortspecifieke baggeraanwas in de veensloten.
3. De vaarwegen in beheer bij Wetterskip Fryslân worden conform de provinciale vaarwegverordening één keer per 6 jaar getoetst (zie bijlage 4 "Grote (boezem)vaarten").
4. Voor de grote (boezem)vaarten is voor de periode 2020-2045 een planning voor de uitvoering van baggerwerkzaamheden gemaakt gebaseerd op een uitgevoerde toetsing. De planning kan gedurende deze periode worden aangepast na beoordeling van de toestand van de betreffende (boezem)vaart door de rayonbeheerder en asset coördinator van Wetterskip Fryslân. Over het algemeen hoeven deze vaarten minder vaak gebaggerd te worden. De frequentie is hier van locatiespecifieke omstandigheden afhankelijk.

Bemonstering slib

Conform de eisen van het Besluit - en de Regeling Bodemkwaliteit en de NEN-normen voor bemonstering wordt voorafgaand aan de reguliere baggercyclus iedere 250 meter een monster genomen. Deze worden na 2,5 kilometer bij elkaar gevoegd. Op basis van dit mengmonster wordt bepaald of de bagger verspreidbaar of niet-verspreidbaar is. Bij verdachte locaties beschreven in voorgaande regelingen en NEN-normen wordt het mengmonster over een kortere lengte genomen. Bij riooloverstorten wordt tevens een bemonstering uitgevoerd. De bevindingen van de bemonstering worden gerapporteerd in een milieuhygiënische verklaring door Wetterskip Fryslân.

Bij het hergebruik van baggerspecie gelden verschillende toetsingskaders en normen voor het verspreiden in oppervlaktewater, voor het verspreiden over aangrenzende percelen en voor het toepassen als bodem. Deze zijn opgenomen in de Regeling bodemkwaliteit en in de nota "waterbodembeheer" en de nota "verspreiden van baggerspecie in oppervlaktewater". Op basis van de milieu hygiënische verklaring kan beoordeeld worden of de baggerspecie ter plekke verspreid kan worden, elders toegepast kan worden of moet worden afgevoerd naar een gecertificeerde verwerker.

Uitvoering baggeren

Wijze van uitvoering

De hoofdwateren worden gebaggerd indien het profiel na toetsing niet overeenkomt met het leggerprofiel en het naar het oordeel van de rayonbeheerder/asset coördinator niet mogelijk is het baggeren uit te stellen tot de volgende baggercyclus. Baggerwerkzaamheden worden zoveel mogelijk uitgevoerd als regulier baggerwerk. Het regulier baggerwerk wordt in de meeste gevallen met een graafmachine vanaf de kant uitgevoerd, waarbij de baggerspecie met een graafbak op de kant wordt gezet.

In veensloten wordt het regulier baggerwerk met een graafmachine met daarop een baggerpomp uitgevoerd. Deze pomp spuit de baggerspecie over het land over een breedte van 20 tot 30 m en wordt ingezet in veensloten tot een breedte van 3,5 meter op de waterlijn.

De grotere (boezem)vaarten en vaarwegen vragen vaak om een andere werkwijze. Door de grotere afmetingen, ruimtegebrek langs de (boezem)vaart en de hoeveelheid baggerslib kan niet altijd met een graafmachine gewerkt worden en moet vaak de bagger worden afgevoerd of in weilanddepots gespoten. Als dergelijke omstandigheden zich voordoen kan de keuze worden gemaakt om het baggeren van de watergang als een afzonderlijk project voor te bereiden en uit te voeren. Het baggeren van deze vaarten

kent een eigen planning, waarbij zoveel mogelijk afstemming wordt gezocht met nabijgelegen baggerwerkzaamheden in andere hoofdwaters en/of werk van derden.

Regelgeving

Wetterskip Fryslân voert het onderhoudsbaggerwerk uit conform de landelijke gedragscode van de Wet Natuurbescherming voor waterschappen. De baggerwerkzaamheden kunnen door het werken conform de gedragscode uitgevoerd worden zonder dat hiervoor een ontheffing in het kader van de Natuurbeschermingswet afgegeven hoeft te zijn. Deze gedragscode is bijgevoegd. In paragraaf 4.4.3 is de gedragscode met betrekking tot het baggeren te vinden. Hierbij moet worden opgemerkt dat op plaatsen waar juridisch beschermde soorten voorkomen, in principe altijd gekozen wordt voor strategie 3 (alleen baggeren buiten het broedseizoen).

Vrijhouden beschermingszones

In de keur van Wetterskip Fryslân is vastgelegd, dat langs hoofdwaters een beschermingszone van 5 meter vrij van obstakels dient te zijn. Deze zones worden door Wetterskip Fryslân gebruikt voor de uitvoering van onderhoudswerkzaamheden.

Wetterskip Fryslân stelt agrariërs tijdig op de hoogte van het voornemen om te gaan baggeren (zie ook paragraaf communicatie). Waar in (akkerbouw)gebieden gewassen in de beschermingszones staan is het aan de betreffende agrariër om deze tijdig te oogsten of in nader overleg te treden met Wetterskip Fryslân over de uitvoering van de baggerwerkzaamheden. Wetterskip Fryslân heeft op basis van de keur het recht om de baggerwerkzaamheden te starten indien de gewassen niet zijn geoogst of niet tot overeenstemming is gekomen met de betreffende agrariër.

Bruinrot

In een deel van het beheergebied van Wetterskip Fryslân komt bruinrot voor. Het gebruik van oppervlaktewater in gebieden met bruinrot kan leiden tot besmetting van de het perceel en de oogst met de bruinrotbacterie. De ontvangstplicht blijft van kracht. Om risico's zoveel mogelijk te vermijden is een goede communicatie en afstemming met de akkerbouwers in het betreffende gebied belangrijk. Door het onderhoud aan het begin van de winterperiode na het binnenhalen van de oogst uit te voeren kan het risico beperkt worden.

Toepassing slib

Wetterskip Fryslân kent een actief beheer van de waterbodem. De vrijkomende baggerspecie krijgt zoveel mogelijk een nieuwe bestemming binnen het gebied in het watersysteem. Op basis van duurzaamheid rangschikken we het (her)gebruik als volgt:

1. Bagger wordt (water)bodem.
Het gaat hier ten eerste om het op de kant zetten van de baggerspecie op de aangrenzende percelen. Voor deze percelen geldt een ontvangstplicht. Daarnaast kan de bagger gebruikt worden voor KRW-doeleinden zoals de aanleg van natuurvriendelijke oevers, vispaaiplaatsen en ondiepe zones voor plantengroei en oeverherstel;
2. Bagger wordt bouwstof. Het gaat hier voor Wetterskip Fryslân met name om het gebruik van de bagger voor kadeverbetering.
3. Toepassen in bestaande zandwinplassen. Baggerspecie en grond afkomstig uit het beheergebied van Wetterskip Fryslân kan, onder voorwaarden zoals beschreven in de nota waterbodembeheer, worden toegepast in de plassen Wijde Ee, Eastersanding en Suwâld. Belangrijk uitgangspunt in de nota is, dat op deze drie locaties de waterbodemkwaliteit mag verminderen tot de vastgestelde lokale maximale waarden, mits in het gehele beheergebied een water(bodem)kwaliteitsverbetering wordt gerealiseerd als gevolg van het stimuleren van de baggeropgave.
4. Storten in (grootschalige) depots buiten het watersysteem. In situaties waarin er veel bagger beschikbaar komt en er geen mogelijkheden zijn die ter plekke te verwerken wordt de bagger afgevoerd naar een baggerdepot. Wetterskip Fryslân kan zelf ook baggerdepots inrichten. Met de betrokken grondeigenaren en overheden worden hierover afspraken gemaakt.

Wetterskip Fryslân zal geen baggerslib ter verspreiding op land op de kant zetten zonder eerst (conform de hiervoor geldende landelijke richtlijnen) de kwaliteit van het vrijkomende slib vast te stellen. De eigenaar krijgt voorafgaand aan het baggerwerk bericht van ons over de kwaliteit van het slib. Bagger die op grond van verontreiniging (saneringsbagger) niet kan worden hergebruikt wordt naar een erkende verwerker afgevoerd.

Bij riooloverstorten wordt het baggerslib aan weerszijden over een lengte van 50 m verwijderd. Het slib wordt niet als (water)bodem toegepast. Het slib wordt eveneens naar een erkende verwerker afgevoerd.

Schadevergoedingsregeling waterstaatswerken

Voor bagger, die met een graafmachine op de kant gezet wordt, is een schadevergoedingsregeling van toepassing in verband met mogelijke gewasschade en nabewerkingskosten voor de betreffende grondeigenaar. De vergoeding is een tegemoetkoming en wordt alleen uitgekeerd als een bepaalde hoeveelheid wordt overschreden. Slib dat met een baggerpomp wordt verspreid behoeft geen verdere verwerking door de aanliggende eigenaar en geeft geen gewasschade. Er is geen sprake van onevenredig zware schade. De schadevergoedingsregeling waterstaatswerken is voor het baggeren met een baggerpomp daarom niet van toepassing.

Right to challenge

Het is mogelijk dat eigenaren zelf het baggerwerk uitvoeren. Het Right to Challenge staat voor 'het Recht om Uit te dagen'. De kern van de aanpak is dat een groep (georganiseerde) bewoners taken van overheden kunnen overnemen als zij denken dat het anders, beter, slimmer en/of goedkoper kan. Kenmerk is dat de initiatieven vanuit de gemeenschap komen en Wetterskip Fryslân ruimte daarvoor wil bieden. De uitvoering van baggerwerken is een wettelijke taak van Wetterskip Fryslân. Dit betekent dat deze werkzaamheden onder de Aanbestedingswetgeving vallen. Jaarlijks besteedt Wetterskip Fryslân de baggerwerkzaamheden aan. Dit betekent dat initiatieven van bewoners/eigenaren vóór de voorbereidingen ingediend moeten worden om afspraken te kunnen maken baggerwerken zelf uit te kunnen voeren. Het uitgangspunt is dan wel dat het recht op schadevergoeding vervalt en in ruil daarvoor de initiatiefnemers meer ruimte in de tijd krijgen (periode maximaal 2 jaar) om het baggerwerk zelf uit te voeren. Het spreekt voor zich dat de uitvoering van het baggerwerk moet voldoen aan alle technische normen en wettelijke eisen (o.a. Wet Natuurbescherming). Het is niet vanzelfsprekend dat dit in de praktijk direct goed gaat werken. Daarom is het advies om dit niet direct op grote schaal te implementeren, maar een pilot te doen in een beperkt deel van het akkerbouwgebied om samen ervaring op te doen met deze nieuwe vorm. Het baggerproces is immers meer dan "met de kraan erbij langs".

Externe communicatie

Om (een) groep(en) eigenaren tijdig de mogelijkheid te geven zich te kunnen melden voor Right to Challenge is het van belang dat onze inwoners goed op de hoogte zijn van de baggerplannen van Wetterskip Fryslân. Om dit goed te kunnen organiseren, naast en tijdens de periode van voorbereiding van het bestek en aanbesteding wordt gedacht aan een webpagina, die hier specifiek voor wordt ingericht. Op deze pagina is helder wanneer Wetterskip Fryslân waar en wanneer wil baggeren én in welke termijn initiatieven kunnen worden ingediend. Het advies is dit in te richten wanneer in de pilot de eerste ervaringen zijn opgedaan.

Ook andere overheidsinstanties zullen tijdig op de hoogte worden gebracht van de baggerplannen van Wetterskip Fryslân om maximaal de mogelijkheid te geven af te wegen of door samenwerking een gezamenlijk voordeel is te behalen. Uitgangspunt is het gezamenlijk voordeel én een efficiënt en effectief baggerproces (tijdig, geen extra kosten en doelmatig).

Op de website zijn de volgende informatie en kaarten opgenomen:

- een uitvoeringsplan baggeren, waar een meerjarig overzicht wordt gegeven voor de te toetsen wateren en voorgenomen baggerwerkzaamheden in relatie tot de te behalen doelen;
- de baggerclusters met het jaartal waarin gebaggerd wordt;
- de veensloten (tot 3,5 m breedte op de waterlijn) die met een baggerpomp worden gebaggerd;
- de brede (boezem)vaarten inclusief vaarwegen met het jaartal waarin ze gebaggerd worden.

De eigenaren van de aangrenzende percelen worden tijdig geïnformeerd over:

- het voornemen tot baggeren, de monsterneming en de werkwijze. In het voorjaar wordt een brief gestuurd aan de betreffende grondeigenaren, waarin gevraagd wordt de beschermingszone vrij te houden van gewassen. De aannemer die gaat baggeren brengt de betreffende grondeigenaar twee weken van te voren op de hoogte van de uitvoering van het baggeren;
- de resultaten van het onderzoek naar de kwaliteit van het baggerslib (verspreidbaar of niet verspreidbaar);
- de hoeveelheid ontvangen slib en de te betalen vergoeding voor de ontvangst van het slib.

Verantwoording

Na vaststelling van dit baggerbeleidsplan stelt het dagelijks bestuur elk jaar het voornemen tot baggeren vast na toetsing van de cluster(s). Na uitvoering legt het dagelijks bestuur elk jaar verantwoording af aan het algemeen bestuur over:

- km gebaggerde hoofdwater middels aanbesteding, incl. kosten en schadevergoedingen
- km gebaggerde hoofdwater middels right to challenge, incl. kosten
- kosten en uren van voorbereiding en toezicht
- kosten van bemonstering
- kosten van monitoring

Gegevens

Na de uitvoering van het onderhoudsbaggerwerk worden de gegevens verzameld en de controlemeting gebruikt voor de bijhouden van het beheerregister en het baggerbeheersysteem. De resultaten van alle waterbodemonderzoeken worden ook bijgehouden.

Aldus vastgesteld door het algemeen bestuur van Wetterskip Fryslân in de openbare vergadering van 15 februari 2021.

L.M.B.C. Kroon,

Dijkgraaf

O. Bijlsma,

Secretaris-directeur